

Nova Deklaracija v luči kritike.

Izšla je iz vrst ljudi, ki so proti oni deklaraciji, ki jo obravnavajo vsa naša društva. Ima torej namen dokazati nevednost prve. Je torej nekaka protideklaracija. Kdor jo hoče dobro razumeti, mora imeti neprestano pred očmi, kdo jo je sestavil in kaj je njen namen. S tega stališča je sila zanimiva in poučljiva. Oglejmo si jo.

Člen I. stremi za enotno organizacijo vseh tov. ki ljubijo skupno našo domovino itd. — Stvar bi bila v redu in bi jo človek podpiral, če bi ne poznali mentalitete očetov tega novorojenčka. Po tej mentaliteti: »Kdo je, ki ljubi našo skupno domovino in hoče s svojim delom vzgojiti čvrst narod Jugoslovenov? Niti vsi »naprednjaki« ne, ampak samo naprednjaki ene gotove stranke! Patent na ljubezen do domovine je izročen pri nas le mali skupini izbranih. In tako vidimo, da bi ta enotna organizacija izgledala zelo neenotno!

Člen II. hoče organizacijo prosto in nevezano na obstoječo politično stranko. Bi bilo v redu, če bi ne bilo člena III., ki (organizacija) kot zastopnica naprednih in svobodomiselnih svojih članov stoji na stališču, da mora biti šola državna itd. ter hoče vzgajati ljudstvo in deco v verski stroplivosti.

Naprednost in svobodomiselnost pomeni pri nas več nego vsebina zmisla suha izraza. Napreden je pri nas »liberal« in svobodomislec — ateist. Da so očetje te »Deklaracije« tako mislili, nam dokazuje zavarovanje na koncu odstavka: »nič manj na vzgajati tudi ljudstvo in deco v verski vztrplivosti.« Ta nič manj pomeni: vključ temu! Vključ čemu, če ne ateizmu? In ker imamo zelo malo pravih ateistov, kakšna bo ta enotna organizacija?

Člen IV. je naizanimivejši. Povdarja, da smatra Srbe, Hrvate in Slovence za en narod zaradi blagostanja in iakosti države itd. — Priznavam da tega člena ne razumem — t. i. ne morem izslediti

za katerim grmom tiči zajec. Ali gre za frazo ali za bistvo? Če gre za frazo, potem moram konstatirati, da se hoče tudi v organizacijo zavesti boji za fraze »za eden ali za tri«. To je produkt nezmožnega boja v dnevnem časopisu, ki zalahalo to sporno iabolk, ko primanikuje senzacionalne vesti. Če na gre za bistvo, potem — dragi tovariši — treba imeti več poguma in delati. Smo za asimilacijo zaradi enotnosti in blagostanja države in njeni iakosti na zuna.

Člen V. hoče imeti zajamčeno nezavisnost šole in učiteljstva od lokalnih činiteliev in verskih funkcionariev, a tako, da se čuje predlogi in mišljenja vseh faktoriev, ki so zainteresirani na šoli, zlasti učiteljstva. — Čudna nezavisnost od lokalnih faktoriev in verskih funkcionariev, katerih predlogi in mišljenja se morajo čuti! Morda pa misli ta člen, da »čuti« se še ne pravi upoštevati, ali po domače: malo se ponorčevati iz njih.

Člen VI. ugotavlja še enkrat nezavisnost od pol. strank in povdarja pravico do pol. udeistvovanja izven šole. — Podpisemo z obema rokama, le škoda, da mu ne moremo priznati logične posledice prejšnjih členov.

Zadnji člen (VII.) si je v svesu, da je obstoi in rast naše organizacije samo mogoča na temelju najširše duhovne svobode vseh članov, ki sprejemajo gornja načela itd.

Predragi moji, kakor hitro bi član sprejel gornja načela, bi šla duhovna svoboda k vragu!

Namen, ki je vodil sestavo te »Deklaracije«, je zakrivil konfuznost, in konfuznost je zopet postala namen: kajti zdi se da je anonimna »deklaracija« izšla z namenom skonfuzionirati članstvo in ga priversti do tega, da odkloni sploh vsako razpravo o »deklaraciji« in nadaljuje dneveni red preddeklaracijskih časov. Te misli se ne morem ubraniti. In zato — dovoli o tem!

I. Ribičič.

Deklaracija v luči kritike.

Izmed vseh členov deklaracije je edino člen V. svetel in čist žarek, ki skromno sije skozi temen oblak deklaracije.

Stanovska zavest, morala in disciplina nam bi imela biti prvo naše prizadevanje. Naše edinstvo bi se imelo pokazati tudi vselej na zuna, ne samo na znotraj. Ako bi vsak stanovski tovariš nadredil osebne interese koristi celote, bi tudi deklaracija izostala. Zato so tisti, ki so spravili deklaracijo v svet, hudo grešili nad celim stanom in v tem delu se ni pokazalo pravo, pristrčno in postrvovalno tovarstvo. Deklaracija je napravila razdor le med naprednim učiteljstvom, ni pa pridobila v UJU niti enega člana drugih nazorov in drugega prepričanja.

V členu VI. se bere: »tako moramo kot absurdno in žaljivo zavrniti vsako stremiljenje po popolni politični in duhovni unifikaciji stanu«. Kdo je v UJU propagiral kaj takega? Kolikor poznamo zgodovino šolstva in učiteljstva, je delala in še dela to klerikalna stranka. Ta nas hoče duhovno zaslužiti in je v eri dr. Šustersičevi faktično že nad polovico slovenskega učiteljstva politično in duhovno unificirala. Ako je ta člen deklaracije sub rosa naslovljen na klerikalno stranko, ga uvrstimo med soredne člene ne meneč se, da pri tem postajamo že — politični.

K sedmemu členu moramo na najodločnejše izjaviti, da je to skrajno lahko-mišljeno deklarirana izjava: »prelomiti tudi s tradicijami dosedanje naše stanovske politike«. Učiteljstvo se je pred 40 leti začelo zavedati samega sebe in svojega stanu. Organiziralo se je v društvi, izdajalo svoje liste, prirejal zborovanja, začelo se boriti za izboljšanje gnetnega

položaja in se začelo otresati nepotrebnega jeroštva. S tem je pridobilo na ugledu in veljavi. Mlaša generacija je delo krepko nadaljevala do danes: tradicije stanovsko političnega dela so rodile bogat sad, ki ga uživamo danes vsi. Kdor količkar objektivno sodi, mora zaneti zahvalno pesem tem tradicijam, ne pa metati kamenje nanie.

Osmi člen strahopetno izjavlja, »da naša stremiljenja nima nobene osti proti nobeni stranki«, namesto da bi odločno izjavila, da ne pripusti nobeni politični stranki, da bi se vmešavala in izvajala svoj vpliv na stanovsko organizacijo. Take besede bi vsaj imponirale komu, koliko bi na izdale — je pa druzo vprašanje. Učiteljstvo ne odreka deklaracija v tem členu »delovanja bodisi v političnih, kulturnih ali gospodarskih organizacijah in je njena naloga, v kolikor sega preko meje ožjega (!) stanovskega programa, samo regulativnega in dopolnilnega značaja.« Najprej organizacijo depolitizirati, potem pa politično delo učiteljstva regulirati in dopolnjevati. To razume malokdo tako delati.

Člen deveti nasprotuje členu tretjemu v 6. odstavku.

K devetemu členu: Ako organizacijo smatra za kvarno direktno sodelovanje organizacije pri nameščanju, potem naj blagohotno oprosti vladajoči stranki, ako ta po svoji strankarski potrebi in sposobnosti politično delujočih nodeluje učna mesta.

Zadnji člen povdarja nekaj, kar učiteljstvo, posebno napredno, dela iz lastne inicijative in je že gladilo pot za vstop vsem stanovskim tovarišem v organizacijo, ali so nas ločila pri tem — načela.

Anton Germek.

Učiteljski pravnik.

— Š Prevedenim upokojujencem z neopolnimi službenimi leti pripada penzija po novi in ne stari plači. (Važna razsodba Državnega Sveta v prid upokojujencem). V 31. številki »Učit. Tov.« od 31. julija 1924 smo priobčili razpravo »Ali se mora res odmeriti penzija prevedenim drž. uradnikom (z neopolnimi leti) od stare in ne od zadnje plače?« Na podlagi naše razprave in našega stališča smo napotili več prizadetih tovarišev, da so se pritožili na Državni Svet. Sedaj smo dobili prvo razsodbo v roke, in sicer

ugodno rešeno popolnoma v smislu našega tolmačenja, ki se glasi:

Državni Svet

Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca
Br. 9259/25.

5. Februara 1926 god.

Beograd.

U ime Njegovog Veličanstva Aleksandra I. Kralja Srba, Hrvata i Slovenaca
Državni Svet

u svom II. Odeljenju sastavljenom od podpredsednika Državnog Saveta Dr. Tugomira Alaupovića kao predsed-

sednika i savetnika: Dr. Stevana Sagadina, Mihaila Radivojevića, Dr. Makse Rošca i Dr. Save Vukanovića kao članova sa delovodiom Bogdanom Majstorićem, uzeo je u razmatranje tužbu I. L. penzionisane učiteljice iz L., protivu rešenja Ministra Prosvete od 19. Februara 1924 god. O. N. Br. 8985, kolim joj je određena količina penzije prema plati što je primala po starom zakonu, na te, proučivši kako tužbu, rešenje i ostala akta tako i odgovor Ministrov na tužbu, poslat pismom od 11. marta 1925. god. O. N. Br. 11.880 našao, da sporno rešenje nije na zakonu osnovano.

Na dan stupanja na snagu Zakona i činovnicima od 31. jula 1923. god. tužilja se zatekla u službu na je u smislu čl. 229. toga zakona, i prevedena rešenjem Ministra Prosvete od 28. februara 1924. god. O. N. Br. 11.020. Tim rešenjem određene su joj i prinadležnosti prema novom zakonu, na koje ima pravo od 1. oktobra 1923. god. shodno čl. 249. Prema čl. 138, kao osnov za izračunavanje penzije imala su se uzeti te prinadležnosti, a nikako one koje je tužilja primala po starom zakonu. Iz starog zakona ima se u ovom slučaju uzeti samo procenat za obračunavanje, a to u smislu odredbe iz prve rečenice drugoga stava čl. 239. Zakona o činovnicima.

Sa ovih razloga, a na osnovu čl. 156. zakona o činovnicima i čl. 34. zakona o Državnom Savetu i Upravnim Sudovima, II. Odeljenje Državnog Saveta

presudjuje:

Da se poništi rešenje Ministra Prosvete od 19. februara 1924. god. O. N. Br. 8985.

Delovodja: Predsednik II. Odeljenja Državnog Saveta:
L. S.

Podpis nečitljiv. Podpis nečitljiv.

Ta razsodba Državnega Sveta je važna za vse upokojujence z neopolnimi službenimi leti, ki so prevedeni in so bili upokojeni po 1. sept. 1923 do 1. septembra 1926. Njim se mora odmeriti pokojnina po zadnji plači, ki so jo imeli, a procentna mera je vzeta po staremu zakonu, ki je bil za nje v veljavi pred čin. zakonom. — Enakim upokojujencem po 1. sept. 1926 pa pripada tudi procentna mera po novem, t. i. čin. zakonu.

Važna pa je ta razsodba tudi v drugem oziru, ker v njej Državni Svet pravi: da imajo prevedeni državni uslužbenici pravico na prejemke po novem zakonu od 1. oktobra 1923. leta. S tem je namreč indirektno podana tudi razsodba Državnega Sveta, da nam pripade razlika med staro in novo plačo za čas od 1. oktobra 1923 do 1. maja 1924 in da bi se dalo tudi to iztožiti.

Splošne vesti.

— Podpredsednik naše centrale UJU v Beogradu g. Vlada K. Petrović je poslal uredništvu »Učiteljskega Tovariša« odličan članek, ki ga prinašamo na uvodnem mestu v današnji številki in na katerega opozarjamo vse čitatelje, da ga prečitajo.

— Deputacija Pov. UJU — Ljubljana pri prosv. inspektorju g. dr. Lončariu. V torek 16. t. m. se je glasom seina sklepa zglasila pri prosvetnem šefu gosp. dr. Lončariu deputacija našega povereništva, obstoječa iz pov. tov. Gnusa, tainika tov. Lapajneja in člana ekspektivne tov. V. Rusa, da informira gosp. šefa o željah in stališču učiteljstva k posameznim tekočim vprašanjem na prosvetnem polju. Želje in stališče k posameznim vprašanjem je iznašel nov. tov. Gnus, podpirala sta jih pa argumenti oba zastopnika povereništva. Predvsem so zastopniki povereništva povdarili, da se čuti povereništvo prezrtega, ker se ni pravočasno upoštevalo povereništva glede nominiranja zastopnikov v namestilstvo in disciplinsko komisijo in so se upoštevali predlogi posameznikov. Zato zastopstvo povereništva ne more prevzeti odgovornosti za tak postopek napram učiteljstvu. — G. šef je povdaril, da izvira to iz tega, ker smatra da pov. še ni konsolidirano. — Zastopniki so pojasnili g. šefu, da se debata ki se vrši v organizaciji, ne sme smatrati kot kak pretresilaj v njenih temeljih, t. i. v okrajnih društvih, in se tudi ni bati kakega razsula. Opozorili so tudi g. šefa da sedanjim predstavniki povereništva prevzemajo vso odgovornost za vse svoje poslovanje napram članstvu in zato tudi reflektirajo, da se v vseh aktualnih vprašanjih, ki zadevajo učiteljstvo, šolstvo in

prosveto, upošteva tudi UJU, ki je pripravljen po svojih zastopnikih podati svoje strokovno mišljenje v zmislu vsega slovenskega učiteljstva. — G. šef je obljubil, da bo pozval v takih slučajih predstavnike učiteljstva, da mu bodo podali svoje mišljenje. — Nadalje so zastopniki povereništva ponovno opozorili g. šefa na nepravilen postopek, če se sreski šolski nadzorniki upokojijo z nadzorniškega položaja, ker so bili na ta položaj le prideleni. Posebej so zopet opozorili na slučaj nadzornika Matka. — Ker se nima polnih službenih let, je izjavil g. šef da vsekar storj vse, da se g. Matko reaktivira kot šolski upravitelj. — Zastopniki povereništva so nadalje izjavili, da se jim zdi ferman glede razmerja nadzornikov do učiteljskih društev omejevanje državljskih pravic. G. šef je izjavil, da ostane pri svojih nazorih da oni ne morejo v organizaciji ločiti meje med nadzornikom kot uradno osebo in kot organiziranim članom. Vsekakor njih oseba vpliva na članstvo, zlasti mlajše, kar pogosto lahko rodi kvarne posledice. — Zastopniki povereništva so g. šefu objavili tudi vse slučaje, ki so bili s strani okrajnih društev pov. prijavljeni, da se je v njih prezrlo predpisan postopek glede nameščanja pri zadnjih imenovanjih. G. šef je reagiral na vse slučaje in jih utemeljeval. Izjavil je, da spremembe niso mogoče, ker so imenovanja izvršena. Obljubil pa je, da hoče gledati na strogo objektivni postopek in na smernice, ki jih je postavilo učiteljstvo za kompetenče izvzemši starosti, ker mora biti kvalifikacija na prvem mestu. Tov. Lapajne je povdaril slučaje, ko težke socialne razmere povzročijo včasih najboljšemu učitelju tudi krivico, medtem ko se ga z upoštevanjem pri kompetenci naravnost reši in vrne zopet šoli kot veliko pridobitev. — Ob sklepu so zastopniki vprašali g. šefa tudi, koliko je resnice na časopisnih vesteh o velikem premeščanju nadzornikov in učiteliev v Sloveniji. G. šef je izjavil, da mu je neznano kaj o tem. G. ministru Radiću je sam izjavil da bo pustil vse učne osebe na dosedanjih mestih. Strahovati hoče le one, ki se pregreše in iz zagrizenosti izzivajo. Temu je tudi g. minister Radić pritr-dil. (Glej našo vest o teh premeščenjih na drugem mestu, med »Splošnimi vestmi«, Uredn.) — Pred odhodom so zastopniki povereništva tudi ugovarjali temu, da zastopa slovensko učiteljstvo v Glavnem Prosvetnem Svetu g. Ivan Struškeli, ki se niti po številčnem razmerju organizacije niti drugače ne more smatrati za predstavnika slovenskega učiteljstva. G. šef je izjavil, da on o tem imenovanju ni bil nič obveščen in ga tudi ni zakrivil.

— Velika premeščanja nadzornikov in učitelstva v Sloveniji. Slovenski listi so priobčili notico o velikih premeščitvah v Sloveniji in zdaj je zavladovalo veliko razburjenje med nadzorniki in učiteljstvom. Stvar je na ta: Beograjski listi so zameniali Slavonijo s Slovenijo in naši listi so brez misli in brez iskanja informacij to ponatisnili. To pristavljamo tudi k današnjemu članku »Ali bo pljusnil val premeščenj tudi v Slovenijo«, ki ga prinašamo na drugem mestu.

— Preiskave v področju prosvetnega oddelka v Mariboru. Listi so poročali, da sta se mudila te dni v Mariboru prosvetni podsekretar g. dr. Pasarić in inž. g. Kosutić, ki sta osebno izvršila več preiskav na nekaterih zavodih v Mariboru. Vest odzvarja resnici in gre za nekatere zadeve disciplinskega značaja. Žal nam bo le, če bodo posledice morali nositi tudi oni, ki jim v korektnem in objektivnem zakonitem postopku s strani učiteljstva ne moremo očitati ničesar in ki jim je bila res vselej prva briga strogo postopanje po zakonu.

— Okrajna učiteljska društva opozarjamo, da morajo povereništvu vposlati: 1. Svoje sklepe in izpreminjavalne predloge k Deklaraciji. 2. Sklepe in izpreminjavalne predloge k pravilom UJU. 3. Kataster šolstva. 4. Novoizvoljene in konstituirane odbore okrajnih društev. 5. Kjer so že izvoljeni: Delegete in namestnike za pokrajinsko skupščino ter delegete in namestnike za glavno (državno) skupščino.

— Mariborskemu poročevalcu »Jutra«, ki me apostofira v 63. številki lista zaradi premeštite neke tovarišice iz Maribora v »oddaljene« Studence, povem, da ne bom pisal kilometrskih protestnih člankov, kakor jih tudi nisem pisal takrat, ko je bila imenovana njegova lastna gospa soproga — saj se morda še spomni na čigavi zasluzi — stalnim učiteljicam na mestni deški šoli, katero mesto bi bilo pripadalo